

Lunds Universitet
Handelsrätt
2007-03-07

Dahlström. K,
Tagizade Skoog. E

DEN SKANDINAVISKA VARGEN

- en rättssammanfattning

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Artskydd	3
2.1 Internationellt	4
2.2 Nationellt	4
2.2.1 Rovdjurspolitiken	4
2.2.2 Fridlysning	5
3. Jakt och varg	5
3.1 Skydds jakt	5
3.2 Jaktbrott	5-6
4. Ersättning och förebyggande åtgärder	6
4.1 Renskötseleområden	6
4.2 Utanför renskötseleområden	6
5. Rättsfall	6-8
6. Övriga insatser	8
6.1 Skandulv	8
6.2 Viltskadecenter	8
6.3 Vargtelefon	8
7. Diskussion	9
8. Källförteckning	10

1. Inledning

Vargen fanns i början av 1800-talet spridd över hela Sverige förutom på Öland och Gotland men i slutet av samma århundrade var den praktiskt taget utrotad. Anledningen till utrotningen var den intensiva jakten som förekom. Staten ersatte inte tamdjur som dödade av varg, skottpengar delades däremot ut för avlivade vargar. De vargar som fanns kvar tvingades till fjällområden i de nordligare delarna av Sverige. 1965 uppskattades antalet vargar till högst 10 individer i Skandinavien men i Sverige var den helt utrotad och fredades 1966. I Skandinavien beräknas idag antalet individer vara 130-150 st (Skandulv april 2006). Regeringens etappmål är 20 föryngringar per år vilket motsvarar ca 200 individer innan 2008. Målet är uppsatt för att långsiktigt säkra artens överlevnad. (www.wwf.se, 07-02-28)

Det största hotet mot vargen idag är de konflikter som råder med vissa delar av befolkningen. Konflikten mellan tamdjursägare och renägare ligger i att vargen angriper och dödar deras djur. I jägarsammanhang anses ofta vargen utgöra ett hot mot deras jakthundar. Den bristande kunskapen om och myterna kring vargen gör att människor känner en rädsla mot arten.

Ett annat allvarligt hot är den kraftiga inavel som förekommer hos den skandinaviska vargstammen eftersom den härstammar från endast tre individer. Resultat av detta är att valpkullarna minskat i storlek, vissa individer föds med höftskador och avsaknad av testiklar. Lösningen på det problemet är om vargar kan invandra från Finland, men pga. konflikten med rennäringen tillåts de inte passera Norrland utan skjuts ihjäl.

Vi ska i detta arbete titta närmare på de lagar som skyddar vargen och reglerna som rör ovanstående konflikter.

2. Artskydd

I Miljöbalken 8 kap "Särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter lyder 1 § Föreskrifter om förbud att inom landet eller del av landet döda, skada, fånga eller störa vilt levande djur eller ta bort eller skada sådana djurs ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra sådana djurs fortplantningsområden och viloplatsar får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter får meddelas, om det finns risk för att en vilt levande djurart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring eller om det krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd för en sådan art. Förbudet får dock inte gälla fall då ett sådant djur måste dödas, skadas, fångas eller störas till försvar mot angrepp på person eller värdefull egendom. Särskilda bestämmelser gäller om att döda eller fånga vilt levande djur av viss art, när åtgärden är att hänföra till jakt eller fiske. **Lag (2001:437).**"

2.1. Internationellt

Bernkonventionen är ett avtal som kom i kraft 1982 mellan europeiska länder. Konventionens mål är att bevara och skydda vilda växter och djur i deras naturliga miljö, öka samarbetet mellan berörda parter samt kunna ge speciellt skydd för de mest utsatta och hotade arterna. Vargen finns upptagen i Bernkonventionens bilaga II vilket innebär att arten är strängt skyddad (Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för varg nr 23).

Som medlemsland i EU följer Sverige bestämmelserna om skydd av arter och områden. I artskyddsförordningen (1998:1979) omfattas vargen av habitatdirektivet (92/43/EEG) som avser bevarandet av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Hur medlemsländerna följer och genomför direktivet kontrolleras var sjätte år genom att de lämnar en rapport till EU-kommissionen. 2001 lämnade Sverige sin första rapport.

I bilagan, "Förteckning över vissa djur- och växtarter", betecknas vargen med ett N vilket innebär att arten kräver noggrant skydd enligt habitatdirektivet.

2.2 Nationellt

2.2.1. Rovdjurspolitiken

Riksdagen har beslutat att de stora rovdjuren, björn, järv, lo, varg och kungsörn, ska finnas kvar i Sverige långsiktigt. Som medel för att nå detta mål ingår bland annat inventeringar, skydds jakt, bekämpa jaktbrott, forskning, att förebygga och ersätta skador samt sprida kunskap om rovdjur. Stor vikt ligger på att minimera konflikten mellan rovdjur och människa.

I mars 2001 antog riksdagen rovdjurspolitiken (prop. 2000/01,57, bet.2000/01, MJU9, rskr 2000/01:174). I denna anges de mål för hur många rovdjur det ska finnas i landet samt vart de får finnas. Ett åtgärdsprogram för en hotad art fastställs av Naturvårdsverket och tas fram av berörda länsstyrelser och andra myndigheter. Kunskaperna som ligger till grund för åtgärdsprogrammen för hotade arterna kommer till stor del från ArtDatabanken vid Sveriges Lantbruksuniversitet. År 2000 togs det första programmet fram för varg.

Ett åtgärdsprogram ska innehålla

- Översikt av kunskaperna om den hotade arten, artgruppen eller naturtypen
- Konkreta åtgärder som behövs för att bevara den
- Fördelning av ansvar
- Finansieringsplan
- Plan för uppföljning

2.2.2. Fridlysning

Att en art är betecknad med N eller n innebär att den är fridlyst. Enligt 1a § artskyddsförordningen, MB är det förbudet att

1. avsiktligt fånga eller döda djur
2. avsiktligt störa djur
3. avsiktligt förstöra eller smala in ägg i naturen
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

3. Jakt och varg

3.1. Skydds jakt

Trots att jakt inte är tillåten i normala fall så kan ev. skydds jakt godkännas. Naturvårdsverket kan ge tillåtelse till jakt på varg i begränsat antal men det kan även ske på länsstyrelsens och enskilds initiativ för att skydda sina tamdjur. Det krävs att det inte finns någon annan lämplig lösning samt att artens bevarandestatus inte äventyras. Tillstånd kan ges när det rör sig om att undvika allvarlig skada, särskilt på boskap och annan egendom och av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet. (*Den svenska miljöretten s.461*).

På enskilds initiativ får skydds jakt ske enligt 28 § i jaktförordningen, MB *"Rovdjur som avses i första stycket får dödas för att skydda ett tamdjur 1. av tamdjurets ägare eller vårdare om det finns skälig anledning att befara ett angrepp på tamdjuret, dödandet sker i omedelbar anslutning till att rovdjuret har angripit och skadat eller dödat tamdjur och det inte går att avvärja det befarade angreppet genom att skrämman bort rovdjuret eller på annat lämpligt sätt, 2. av tamdjurets ägare eller vårdare om rovdjuret befinner sig inom inhägnat område avsett för skötsel av tamdjuret, om det finns skälig anledning att befara att rovdjuret där angriper tamdjuret och det inte går att avvärja det befarade angreppet genom att skrämman bort rovdjuret eller på annat lämpligt sätt."*

Denna paragraf är omdiskuterad för att tamdjursägare anser att den inte ger tillräcklig möjlighet att skydda sina tamdjur då den säger att rovdjuret endast får dödas i direkt anslutning till angrepp. Jordbruksminister Eskil Erlandsson har lovat en liberalisering av paragrafen senast den 1 juli 2007 (www.sr.se, 2007-03-01)

3.2. Jaktbrott

Enligt paragraf 43 i jaktlagen, MB straffas jaktbrott med böter eller fängelse i högst ett år men eftersom vargen är en fredad art omfattades den av 44 § *"Om ett jaktbrott är att anses som grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas 1. om det avsåg ett hotat, sällsynt eller annars särskilt skyddsvärt vilt, 2. om det har utförts vanemässigt eller i större omfattning, 3. om det utförts med otillåten hjälp"*

av ett motordrivet forskaffningsmedel eller någon annan motordriven anordning, 4. om det utförts med en särskilt plågsam jaktmetod. **Lag (2001:163)**".

Enligt 46 § jaktlagen, MB döms man till jakthäleri om man obehörigen tar befattning med vilt som man vet eller har skälig anledning anta har dödats eller åtkommit genom jaktbrott. Grovt jakthäleri döms till fängelse lägst sex månader och högst fyra år.

4. Ersättning och förebyggande åtgärder

4.1. Renskötselområden

De tamdjur som till största del dödas av rovdjur är renar. Tidigare gavs ersättning för antalet hittade renar som skadats eller dödats av rovdjur men nu får samebyar få ersättning för förekomst och föryngring av rovdjur som befinner sig inom renskötselområdet. Ersättningsbeloppet varierar beroende på rovdjursart och ersättningen för en varg inom renskötselområdet är värdet av 50 renar. Det är Sametinget som fördelar medlen till samebyarna. Vill en sameby ha bidrag för att förebygga skador orsakade av rovdjur krävs en ansökan till Sametinget. (Viltskadeförordningen (2001:724), Naturvårdsverket)

4.2. Utanför renskötselområden

Viltskadeersättningen för tamdjur utanför renskötselområden inriktas mest på att förebygga skador av rovdjur. Länsstyrelserna lämnar bidrag för förebyggande åtgärder och ersättning kan lämnas om *"det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv skall svara för de kostnader som skadan föranleder"* enligt paragraf 4 i viltskadeförordningen, MB.

Den statliga ersättningen för hundar som dödats av varg är 10 000 kr och 2 000 kr för en hund som skadats. Ersättning betalas ut även om försäkringsbolag utdelat ersättning, så även oförsäkrade hundar ges ersättning. (www.naturvardsverket.se, 07-02-28)

5. Rättsfall

Mål nr B 432-04

Högsta domstolen dömde Leif Henrik Manfredsson till grovt jaktbrott, för dödandet av varg. Straffet blev samhällstjänst i 120 timmar samt att betala en avgift på 500 kronor enligt lagen om brottsofferfond (1994:419).

Sammanfattning

H. M, som äger tamdjur, visste om att en varg dödat flera får tidigare på Gräsö där han bor. En granne ringde upp honom och sa att en varg precis hade rivit en av hans tackor och att den var på väg mot hans hus. Då tog H. M sitt gevär och gick ut till sin kohage,

inväntade vargen och sköt ihjäl den när den kom in i hagen och var på väg mot hans djur.

H. M ansåg att han hade rätt att döda vargen enligt bestämmelserna om skydds jakt i 28 § jaktförordningen (1987:905) eftersom han skyddade sina djur. Han ansåg även att han handlade i nöd och att han via media fått uppfattningen om att det var tillåtet att skjuta rovdjur som angripit tamdjur vid återkommande tillfällen, och att han pga. av dessa omständigheter ska bli fri från ansvar.

För att en tamdjursägare ska ha rätt till skydds jakt måste rovdjuret ha attackerat och skadat eller dödat tamdjuret, det ska finnas en stark misstanke att nytt angrepp kan ske och att rovdjuret dödas i direkt anslutning till attacken (28 §, jaktförordningen). Men när H. M dödade vargen hade det gått 10 minuter från det att grannens tamdjur hade rivits och vargen hade tagit sig ca 500 meter från denna plats. Därför kan inte dödandet anses ha varit "i omedelbar anslutning till angreppet".

Att H. M visste om att vargen var på väg och att han förberedde sig på att skjuta den gör att det inte anses som ett handlande i nöd.

H. M kan inte heller bli fri från ansvar pga. hans tolkning av media.

Straffet för grovt jaktbrott är fängelse, lägst sex månader och högst fyra år men H. M fick ett lindrigare straff eftersom han skyddade sina djur och trodde att han utövade skydds jakt.

Mål nr B318-98

En renägande same har med hjälp av skoter förföljt och skjutit ihjäl en varg. P.J.F. och M.R. dömdes av Svegs tingsrätt till sex månaders fängelse och 60 000 kr i skadestånd för grovt jakthäleri. Detta överklagades till hovrätten där åtalet mot P.J.F. lades ner och M.R. dömdes till fängelse grovt jaktbrott och 40 000 kr i skadestånd.

Hovrättens sammanställning

En varg har dödat och fynd visar att den först skjutits på en skogsbilväg och sedan skadat tagit sig in i skogen, där den sköts ihjäl. Man har inte hittat någon vargkropp och ingen har sett att någon har förföljt och dödat den. Flera personer har däremot hört skott och några har sett två skoterförare varav en med ett gevär på ryggen lasta något på en av skotrarna. Ett flertal vittnesmål och bevisning har lett till att P.J.F. och M.R. misstänks för brottet.

De två snöskoterspår som man fann i området där brottet begåtts har inte kunnat bindas till någon specifik skoter. Det finns inte heller något som binder P.J.F. till avlivningsplatsen eller till att han haft någon annan befattning med den döda vargen. Därför ogillas åtalet mot honom.

Analys av en snusrest som hittats på platsen för avlivningen och blod från bagaget i hans personbil binder utan tvivel M.R. till avlivningsplatsen den aktuella dagen. Han dömdes till fängelse för grovt jaktbrott.

M.R. ansåg sig ha rätt att få lindrigare straff. Som renägare har han länge varit besvärad av vargar som attackerat och dödat hans renar och att dödandet av vargen skall gå under skyddsjakt. Han ansåg även att hans samiska ursprung skulle förmildra omständigheter, han hänvisade till ILO.s konvention nr 169.

Att M.R:s renar tidigare angripits av varg är inte skäl nog för att få förmildrat straff, då staten ger ersättning för skador på ren orsakade av rovdjur. Inte heller det faktum att M.R. är same kan lindra straffet.

Han fyller upp tre utav fyra punkter i paragraf 44 gällande grovt jaktbrott och döms därför till ett hårt straff.

6. Övriga insatser

6.1. Skandulv

Skandulv är ett skandinaviskt vargforskningsprojekt som bildades 2000. Deras främsta syfte är att få fram fakta om varg i Norge och Sverige för att sen kunna förvalta den skandinaviska vargstammen på bästa sätt (www.skandulv.se, 07-03-07)

6.2. Viltskadecenter

De informerar och utbildar länsstyrelserna och andra myndigheter om rovdjursfrågor. Bland annat ger de råd om viltskador och hur det kan förebyggas, de utvecklar och testar nya förebyggande åtgärder och håller föredrag om fredade arter och viltskador (www.viltskadecenter.com, 07-03-07)

6.3. Vargtelefon

Används av jägare för upplysning om var sändarmärkta vargar befinner sig så att de inte jagar med hund i de områdena. Det har varit problem med vargtelefon eftersom den har använts av personer som använt informationen för att bedriva illegal jakt och då har man infört ett nytt system som istället är satellitbaserat.

(<http://www.de5stora.com/rovdjurManniska/jakt/jakthundar/index.asp>, 07-03-07)

7. Diskussion

Om man utgår från vad som står i habitatdirektivet så borde vargen inte vara inräknad i paragraf 28 om skyddsjakt, jaktlagen MB. Enligt direktivet är vargen en prioriterad art och kräver starkt skydd. Men ren- och tamdjursägare ska ha rätt att skydda sina djur mot vargen vilket de har enligt skyddsjaktlagen och de får även ersättning för skada orsakad av varg. Trots detta finns det dem som vill ha en liberalisering av paragraf 28 som gör att det ska bli lättare att skjuta varg. Istället borde förebyggande åtgärder som t.ex. rovdjurssäkra stängsel bli mer tillgängliga och vikten av att i första hand skrämman vargen bli ännu tydligare.

Vargen var inte inräknad i paragrafen under åren 1990-2001, men pga. starka protester från jägare återinfördes den. Trots detta så protesteras det fortfarande, vilket verkar få gehör. Man kan fråga sig varför jägarnas intressen värderas högre än bevarandet av en akut hotad art. De utgör en ytterst liten del av befolkningen och jakt med hund är internationellt sett väldigt ovanligt. Jägarnas främsta argument för en mer tillåtande skyddsjakt är för att de ska kunna skydda sina jakthundar. Om man tittar på Agrias statistik över dödade jakthundar år 2005 visar det sig att 17 st dödade av varg men att 25 hundar vådaskjutits. Statistiken visar även att under perioden för löshunds jakt blir ca 10 hundar om dagen påkörda av bilar. (www.rovdjur.se, 07-03-07) Bara för att man dödar fler vargar minskar inte antalet döda jakthundar, så argumentet är bristfälligt. Det är lätt att misstänka att den egentliga anledningen till jägarnas intresse för vargjakt ligger i att vargen är en konkurrent om älg - och rådjursstammarna och därför är ett hot mot deras hobbyverksamhet.

Det enda sättet att lösa problemen med inaveln är att tillföra nytt genetiskt material till den skandinaviska stammen. Detta kan antingen ske på naturlig väg genom att varg tillåts invandra från öst eller att nya individer inplanteras.

Vi tycker att med alla mål och medel skall den biologiska mångfalden bevaras och att vargen hör hemma i Sverige. Eftersom vargstammen är så liten och infekterad blir varje individ extremt viktig för deras framtida överlevnad så vi anser att den borde borträknas från paragraf 28, jaktförordningen MB. Istället borde mer kraft läggas på de förebyggande åtgärder som tidigare nämnts.

8. Källförteckning

Litterära källor

Michanek. G, Zetterberg. C. *Den svenska miljörätten* 2004. Uppsala

Miljöbalken kap 8,

Jaktlagen (1987:259)

Elektroniska källor

www.naturvardsverket.se

www.viltskadecenter.com

www.rovdjur.se

www.wwf.se

www.skandulv.se

www.sr.se

www.de5stora.com

